

در گذشته وزش
بادهای ۱۲۰ روزه بر
سطح هامون‌های
آبدار، آب و هوای
منطقه را معتدل
می‌کرد. اما با خشک
شدن هامون‌ها، این
بادها باعث تولید و
تشدید طوفان‌های
گرد و خاک در منطقه
شده است

زمان آبیگری و بهره‌برداری این سد شاهد آن بوده‌ایم و آب شرب و کشاورزی مردم منطقه را بشدت تحت تأثیر قرار داده و خسارات فراوانی به کشاورزان سیستانی وارد کرده است. مشکلات فنی سد و عدم لایروبی پایین دست آن مانع از تحویل حقابه ایران در دو سال گذشته شده است. طبق بند ۵ معاهده ۱۳۵۱، طرف افغانستانی حق ندارد اقدامی انجام دهد که ایران را بعضاً یا کلاً از حقابه خودش محروم کند و این سد ناقص ماده ۵ معاهده ۱۳۵۱ هیرمند است. سد کمال‌خان هیچ‌گونه سرریزی به سمت مسیر طبیعی و تاریخی رودخانه هیرمند ندارد و صرفاً چند سازه و دریچه خروجی محدود به سمت رودخانه هیرمند و ایران دارد. طبق گزارش‌های موجود، چهار سازه خروجی برای سد تعبیه شده که شامل دو آبگیر جناح راست و چپ، خروجی تحتانی و خروجی نیروگاه است. در حال حاضر فقط آبگیر سمت راست با ظرفیت بسیار محدود فعال است که در صورتی که به طور کامل باز شود، با برداشت‌ها و آبیگری نهر لشکری در داخل خاک افغانستان و تلفات مسیر، عملاً همان‌طور که تجربه‌های ماه‌های اخیر نشان داده آب بسیار کمی به ایران و رودخانه سیستان می‌رسد.

طبق گفته افغان‌ها در اجلاس ۲۴ کمیساران آب هیرمند، حقابه ایران قرار است از طریق منابع آب سد کجکی (در بالادست حوضه) و سد کمال‌خان تأمین شود و بخش عمده این حقابه در نهایت از خروجی تحتانی سد کمال‌خان به سمت ایران رهاسازی شود. ولی متأسفانه از آنجا که این سازه‌های خروجی هنوز تکمیل نشده‌اند و نیز پایین دست سد کمال‌خان لایروبی و پاکسازی نشده است، به عبارتی سد کمال‌خان قبل از اینکه تکمیل شود، افتتاح شده و مورد بهره‌برداری قرار گرفته است، این موضوع باعث شده تا میزان آب خروجی آن بسیار کم باشد و عملاً مانع رسیدن حقابه به ایران شده است. در صورتی که مشکلات فنی سد کمال‌خان مرتفع نشود و اصلاحات فنی لازم در حذف عملکرد انحرافی آن انجام نشود، همچنان شاهد انحراف آب هیرمند به سمت گودزره و تضييع حقابه ایران خواهیم بود. البته ایران به دفعات در جلسات رسمی و به صورت مکتوب برای همکاری و ارائه طرح فنی اصلاحی و همچنین اعزام ماشین‌آلات و خدمات مهندسی برای حل این معضل اعلام آمادگی کرده است و در اجلاس بیست و چهارم کمیساران آب هیرمند و همچنین در سفر مردادماه وزیر محترم نیرو به کابل نیز این موضوع اعلام شد.

انتظار این است که طرف افغانستانی در راستای وفای به عهد، حق همسایگی و پایبندی به اصل حسن همجواری، اقدامات مؤثری به منظور اصلاح فنی سد کمال‌خان و حذف سازه الحاقی انحرافی آن و تعبیه سازه سرریز به سمت مسیر طبیعی رودخانه هیرمند و همچنین فعالسازی فوری و کامل دریچه‌ها و سازه‌های خروجی انجام داده و در جهت حذف موانع همکاری دو ملت ایران و افغانستان و پایبندی عملی به معاهده ۱۳۵۱ گام‌های مؤثر بردارد.